

ПЕДАГОГІЧНИЙ РОЗДІЛ

УДК 616.31:614.253 (075.8):378.147

DOI <https://doi.org/10.35220/2078-8916-2024-54-4.34>

О.Ю. Стоян,

кандидат медичних наук,
кафедра стоматології,

Навчально-науковий інститут післядипломної освіти
Харківського національного медичного університету,
просп. Науки, 4, м. Харків, Україна, індекс 61022

Н.М. Савельєва,

доктор медичних наук, професор кафедри стоматології
Навчально-науковий інститут післядипломної освіти
Харківського національного медичного університету,
просп. Науки, 4, м. Харків, Україна, індекс 61022

Т.В. Томіліна,

кандидат медичних наук,
кафедра стоматології,

Навчально-науковий інститут післядипломної освіти
Харківського національного медичного університету,
просп. Науки, 4, м. Харків, Україна, індекс 61022

МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕТИКА ТА ДЕОНТОЛОГІЯ В СТОМАТОЛОГІЇ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ І КУРСУ

Попри те, що Україна вже третій рік потерпає від російської агресії, Харківський Національний медичний університет продовжує готувати майбутніх лікарів-стоматологів, які відповідають вимогам сучасного ринку праці, як в Україні, так і на міжнародному рівні. Навчальний процес в сучасних реаліях потребує модернізації, коли створюються оптимальні умови для професійного становлення майбутніх фахівців. Важливим напрямком у цьому є особистісна орієнтація освіти, оновлення її змісту і форми, запровадження новітніх освітніх технологій. **Мета дослідження.** Визначити мотивації доцільності впровадження у навчальний процес вибіркової дисципліни «Етика та деонтологія в стоматології» для студентів I курсу стоматологічного факультету ХНМУ. **Матеріали та методи.** Проведено аналіз та узагальнення науково-педагогічної та методичної літератури щодо дисциплін за вибором, які пропонуються студентам I курсу стоматологічного факультету ХНМУ для обґрунтування введення нової теми вибіркової дисципліни та доцільності її запровадження в навчальний процес. **Результати дослідження.** Вперше, у 2024-2025 навчальному році, кафедра стоматології Навчально-наукового інституту післядипломної освіти ХНМУ долучилась до розробки вибіркової дисципліни для студентів стоматологічного факультету. Постало питання щодо необхідності саме кафедрі післядипломної освіти

звернути на це увагу і вперше запропонувати нову вибірку дисципліни «Етика та деонтологія в стоматології» саме студентам I курсу стоматологічного факультету. Мотиваційним моментом для студентів саме I курсу стоматологічного факультету щодо необхідності вивчення навчальної дисципліни «Етика та деонтологія в стоматології» є необхідність опанування комплексом професійних та загально-етичних питань у взаєминах лікаря-стоматолога і стоматологічного пацієнта на сучасному етапі розвитку суспільства із визначенням правових аспектів професійної діяльності стоматолога. **Висновки.** Вивчення дисципліни за вибором «Етика та деонтологія в стоматології» дозволить створити передумови для покращення і поглиблення знань і вмінь студентів та сприяти формуванню фахових компетентностей майбутніх лікарів-стоматологів.

Ключові слова: навчальний процес, мотивація, лікарі-стоматологи, етика, деонтологія, дистанційне навчання.

O.Ju. Stojan,

Candidate of Medical Sciences,
Department of Dentistry,
Scientific and Educational Institute of Postgraduate
Education of the Kharkiv National Medical University,
4 Nauky Ave., Kharkiv, Ukraine, postal code 61022

N.M. Savielieva,

Doctor of Medical Sciences,
Professor at the Department of Dentistry,
Scientific and Educational Institute of Postgraduate
Education of the Kharkiv National Medical University,
4 Nauky Ave., Kharkiv, Ukraine, postal code 61022

T.V. Tomilina,

Candidate of Medical Sciences,
Department of Dentistry,
Scientific and Educational Institute of Postgraduate
Education or the Kharkiv National Medical University,
4 Nauky Ave., Kharkiv, Ukraine, postal code 61022

MOTIVATIONAL ASPECTS OF THE SELECTIVE DISCIPLINE «ETHICS AND DEONTOLOGY IN DENTISTRY» FOR FIRST-YEAR DENTAL STUDENTS

Despite the fact that Ukraine has been suffering from Russian aggression for the third year, Kharkiv National Medical University continues to train future dentists who meet the requirements of the modern labor market, both in Ukraine and internationally. The educational process in modern realities requires modernization, when optimal conditions are created for the professional development of future specialists. An important direction in this is

the personal orientation of education, updating its content and form, and introducing the latest educational technologies. **Purpose of the study.** To determine the motivations for the expediency of introducing the selective discipline "ethics and deontology in dentistry" into the educational process for 1st-year students of the Faculty of Dentistry of KHNMU. **Materials and methods.** The analysis and generalization of scientific, pedagogical and methodological literature on elective disciplines offered to first-year students of the Faculty of Dentistry of KHNMU is carried out to justify the introduction of a new topic of selective discipline and the expediency of its introduction into the educational process. **Research results.** For the first time, in the 2024-2025 academic year, the Department of Dentistry of the educational and Scientific Institute of postgraduate education of KHNMU joined the development of a selective discipline for students of the Faculty of Dentistry. The question arose about the need for the Department of postgraduate education to pay attention to this and for the first time offer a new selective discipline "ethics and deontology in dentistry" to first-year students of the Faculty of Dentistry. The motivational moment for students of the first year of the Faculty of Somatology regarding the need to study the discipline "ethics and deontology in dentistry" is the need to master a complex of professional and general ethical issues in the relationship between a dentist and a dental patient at the present stage of society development with the definition of legal aspects of professional activity of a dentist. **Conclusions.** Studying the elective discipline "ethics and deontology in dentistry" will help create prerequisites for improving and deepening students' knowledge and skills and contribute to the formation of professional competencies of future dentists. **Key words:** educational process, motivation, dentists, ethics, deontology, distance learning.

Вступ. Не дивлячись на те що Україна вже третій рік потерпає від російської агресії, Харківський Національний медичний університет продовжує готувати майбутніх лікарів-стоматологів, які відповідають вимогам сучасного ринку праці, як в Україні, так і на міжнародному рівні. Навчальний процес в сучасних реаліях потребує модернізації, коли створюються оптимальні умови для професійного становлення майбутніх фахівців. Важливим напрямком у цьому є особистісна орієнтація освіти, оновлення її змісту і форми, запровадження новітніх освітніх технологій [4].

Відповідно до Розділу X статті 62 Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р. пункту, 15 здобувачі вищої освіти мають право на самостійний вибір навчальних дисциплін із запропонованого списку з метою формування індивідуальної освітньої траєкторії [3, 5].

Персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується

на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання [5, 6].

Формування індивідуальної освітньої траєкторії передбачає можливість вибору студентами кожної освітньої програми вибіркової дисципліни в обсязі 25% від загального обсягу кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти [1]. Але реалії сьогодення створюють умови коли постає питання щодо необхідності формування нової тематичної спрямованості вибіркової дисципліни для майбутніх лікарів-стоматологів.

Мета дослідження. Визначити мотивації доцільності впровадження у навчальний процес вибіркової дисципліни «Етика та деонтологія в стоматології» для студентів I курсу стоматологічного факультету ХНМУ.

Матеріали та методи. Проведено аналіз та узагальнення науково-педагогічної та методичної літератури щодо дисциплін за вибором, які пропонуються студентам I курсу стоматологічного факультету ХНМУ для обґрунтування введення нової теми вибіркової дисципліни та доцільності її запровадження в навчальний процес.

Результати дослідження. Вперше, у 2024-2025 навчальному році, кафедра стоматології Навчально-наукового інституту післядипломної освіти ХНМУ долучилась до розробки вибіркової дисципліни для студентів стоматологічного факультету. Досвід багаторічного навчання лікарів-інтернів надав можливості прийти до висновку, що, на жаль, на до дипломного етапі опанування професією «лікар-стоматолог», студенти не завжди володіють навичками спілкування, як з пацієнтами, так із колегами та медичним персоналом. Тому постало питання щодо необхідності саме кафедрі післядипломної освіти звернути на це увагу і вперше запропонувати нову вибірку дисципліну «Етика та деонтологія в стоматології» саме студентам I курсу стоматологічного факультету.

Дисципліна «Етика та деонтологія в стоматології» – складова медичної етики і представляє науку та практику які забезпечують знаннями професійного обов'язку та етикету лікаря-стоматолога перед суспільством і пацієнтами, морально-етичних та правових основ фахової діяльності, аспектів спілкування та взаємовідносин під час трудової діяльності.

Вступаючи до лав медичного вишу, першокурсники будь-якого факультету одразу прагнуть уявити себе лікарями. І це, власне виправдано

з огляду на те, що мрія вчорашніх випускників школи збулась – вони навчаються у ХНМУ. Але шлях до опанування професією лікаря-стоматолога і вибору фаху спеціалізації не простий, потребує чималих зусиль та наполегливості у вивченні багатьох дисциплін. А починаючи із 2020 року дистанційна форма навчання займає майже 80 % всього навчального часу, коли безпосереднє спілкування викладача із студентами, студентів із пацієнтами на клінічних кафедрах максимально обмежено в наслідок об'єктивних причин. В результаті у майбутньому виникає проблема взаємовідносин лікаря і пацієнта. А після закінчення інтернатури, молодий лікар-стоматолог потрапляє в атмосферу колективу лікарів та медичного персоналу, де вирують свої специфічні відносини. Виникнення щоденно різних, як клінічних, так і інших ситуацій в клініці потребують від молодого лікаря вирішення завдань до яких часто він не готовий. Тож недосвідчений лікар-стоматолог опиняється в ситуації коли починає розуміти, що не завжди лише добре виконані стоматологічні маніпуляції можуть гарантувати йому повагу пацієнтів та колег [2].

Тому опанування дисципліною «Етика та деонтологія в стоматології» до навчання на профільних стоматологічних кафедрах, закладає підґрунтя для вивчення таких клінічних дисциплін як «Терапевтична стоматологія», «Хірургічна стоматологія», «Дитяча стоматологія», «Ортопедична стоматологія» та допомагає адаптувати студента до роботи в стоматологічних клініках різного профілю, надає правове підґрунтя щодо професійної діяльності у різних фахових напрямках, знайомить із нормативними державними та міжнародними документами, основними принципами етики та деонтології в стоматології, статусом стоматологічної етики деонтології у сучасному суспільстві.

Мотиваційним моментом для студентів саме І курсу стоматологічного факультету щодо необхідності вивчення навчальної дисципліни «Етика та деонтологія в стоматології» є необхідність опанування комплексом професійних та загальноетичних питань у взаєминах лікаря-стоматолога і стоматологічного пацієнта (у тому числі дитини та її батьків) на сучасному етапі розвитку суспільства із визначенням правових аспектів професійної діяльності стоматолога.

Окрім того, треба звернути увагу на той факт, що online форма проведення практичних занять на клінічних кафедрах, на жаль, не дає змогу студентам безпосереднього спілкування із пацієнтом

у стоматологічному кріслі, коли іде розбір конкретних клінічних ситуацій. Проте і в дистанційному режимі є можливість створити умови максимально які наближені до offline занять.

Так для студентів стоматологів ми запропонували заглибитись у клініку за допомогою створення ситуацій які допоможуть першокурсникам сформувати алгоритм спілкування із пацієнтами різного віку, з різними патологічними станами, навчать майбутніх лікарів користуватись медичною мовою в процесі професійного життя.

Якщо звернути увагу на особливості стоматологічних пацієнтів дитячого віку, то студенти вже на І курсі повинні опанувати мистецтво спілкування із дітьми різного віку та її батьками, враховуючи індивідуальні психологічні особливості дитини і батьків, виявляючи увагу та чуйність до потреб маленького пацієнта та його батьків.

Як свідчать результати ярмарку вибіркової дисципліни, який був проведений на першому курсі стоматологічного факультету ХНМУ, вісім груп із дев'яти обрали саме курс «Етика та деонтологія в стоматології», що свідчило про неабияку зацікавленість студентів першокурсників у питаннях, які виносяться на практичні заняття та лекції.

Висновки. Вивчення дисципліни за вибором «Етика та деонтологія в стоматології» дозволить створити передумови для покращення і поглиблення знань і вмінь студентів та сприяти формуванню фахових компетентностей майбутніх лікарів-стоматологів.

Література:

1. Верхованцева В. О., Паляничка Н. О. Особливості вибору вибіркової дисципліни на спеціальності «галузеве машинобудування». Збірник науково-методичних праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного. 2021. Вип. 24. URL: <http://surl.li/vxxtsjp>
2. Основи деонтології в стоматології: [посібник для студентів та лікарів] / Г. П. Рузін, та ін. ; за ред. Г. П. Рузіна. Вінниця : Нова книга, 2008. 120 с.
3. Про вищу освіту. Закон України. 2014. № 37-38. 01.07.2014. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Біденко Н. В., Остапко О. І., Коваль О. І. Вибіркові дисципліни – важлива складова у формуванні фахових компетентностей майбутніх лікарів-дитячих стоматологів. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2023. №3 (54). С. 9–13. DOI: <http://doi.org/10.15587/2519-4984.2023.281231>
5. Kulbashna Y., Iryna S., Zakharova V. Future Doctors' Professional Competence Formation in Medical Universities with Innovative Pedagogical Technologies.

Open Journal of Social Sciences. 2019. №7(3). P. 231–242. doi: <https://doi.org/10.4236/jss.2019.73020>

6. Fincham D. Introducing Online Learning in Higher Education: An Evaluation *Creative Education*. 2013. Vol.4 №9, doi: 10.4236/ce.2013.49079.

References:

1. Verholanceva, V.O., & Paljanychka, N.O. (2021). Osoblyvosti vyboru vybirkovyh dyscyplin na special'nosti «galuzeve mashynobuduvannja». Zbirnyk naukovo-metodychnyh prac' Tavrijs'kogo derzhavnogo agrotehnologichnogo universytetu imeni Dmytra Motornogo [Features of choosing selective disciplines in the specialty “industrial mechanical engineering”. Collection of scientific and methodological works of the Dmitry Motorny Tavrichesky state agrotechnological University]. Retrieved from <http://surl.li/vxxtsjp>. [in Ukrainian].

2. Ruzin, G.P., Grygorchuk, Ju.F., Golik, V.P., & Zosymov A.N. (2008). *Osnovy deontologii v stomatologii: posibnyk dlja studentiv ta likariv [Fundamentals of deontology in dentistry: a guide for students and doctors]*. G.P. Ruzin (Ed.). Vinnycja : Nova knyga. [in Ukrainian].

3. (2014). Pro vyshhu osvitu. Zakon Ukrainy [About higher education. The Law Of Ukraine]. № 37-38. 01.07.2014. Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

4. Bidenko, N.V., Ostapko, O.I., & Koval', O.I. (2023). Vybirkovi dyscypliny – vazhlyva skladova u formuvanni fahovyh kompetentnostej majbutnih likariv–dytjachyh stomatologiv [Selective disciplines are an important component in the formation of professional competencies of future pediatric dentists]. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*, 3(54), 9–13. doi: <http://doi.org/10.15587/2519-4984.2023.281231>. [in Ukrainian].

5. Kulbashna, Y., Iryna, S., & Zakharova, V. (2019). Future Doctors' Professional Competence Formation in Medical Universities with Innovative Pedagogical Technologies. *Open Journal of Social Sciences*, 7(3), 231–242. DOI: <https://doi.org/10.4236/jss.2019.73020>

6. Fincham, D. (2013). Introducing Online Learning in Higher Education: An Evaluation *Creative Education*, 9, 4. DOI: 10.4236/ce.2013.49079.